

Διατάξεις Οικογενειακού Δικαίου στους κανόνες της εν Νεοκαισαρεία Συνόδου - Συμπεράσματα

/ Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Ο Βαλσαμών επηρεασμένος από τον ιη΄ Αποστολικό κανόνα[1] υποστηρίζει ότι ο λαϊκός του οποίου η γυναίκα μοιχάται δεν μπορεί να γίνει κληρικός. Στο κανόνα αυτό αναφέρεται πως αυτός που θα νυμφευθεί χήρα η γυναίκα την οποία απέλυσε ο άνδρας της, ή πόρνη κ.τ.λ. δεν μπορεί να είναι πρεσβύτερος, διάκονος η επίσκοπος. Δεν πρόσεξε όμως ότι ο ιη΄ Αποστολικός κανόνας[2] αναφέρεται στη περίπτωση όπου ο άνδρας εν γνώση του έλαβε αυτή τη γυναίκα. Γνώριζε το ποιόν της και παρ' όλα αυτά δέχτηκε να την νυμφευθεί. Αυτό δηλούται από τη μετοχή «λαβών». Ενώ στη περίπτωση του η΄ κανόνα της Νεοκαισαρείας συνόδου τόσο ο κληρικός όσο και ο λαϊκός έχουν νυμφευθεί κανονικώς και έπειτα μοιχάται η σύζυγός τους, όχι δηλαδή κάποια από τις περιπτώσεις που αναφέρει ο ιη΄ κανών των Αποστόλων. Άρα έχουμε μία τελείως διαφορετική κατάσταση.

Ο Βαλσαμών συγχαίοντας αυτές τις δύο διαφορετικές περιπτώσεις υποστηρίζει πως ο λαϊκός του οποίου η γυναίκα μοιχάται δεν μπορεί να χειροτονηθεί ακόμα και αν πάρει διαζύγιο. Αντιθέτως ο κληρικός του οποίου η γυναίκα μοιχάται μπορεί να κατέχει τη θέση του εάν διαζευχθεί. Αυτή η θέση ανατρέπεται πλήρως από τον Αγ. Νικόδημο.[3]

Ο Αγ. Νικόδημος αναφέρει στην ερμηνεία του πως ο Βαλσαμών λανθασμένα ισχυρίζεται τα παραπάνω εκτεθέντα διότι με αυτή τη θέση εισάγει δύο μέτρα και δύο σταθμά. Αυτή η θέση αναιρείται από τον Αγ. Νικοδήμου ο οποίος ισχυρίζεται πως τόσο ο κληρικός όσο και ο λαϊκός των οποίων η γυναίκα μοίχευσε εάν διαζευχθούν έχουν τη δυνατότητα ο μὲν πρώτος να διατηρήσει το αξίωμα του ο δε δεύτερος να δεχτεί το αξίωμα της ιεροσύνης. Για να συμβεί όμως αυτό εισάγεται η προϋπόθεση να μην έχουν κοιμηθεί με τις μοιχευθείσες γυναίκες, διότι εάν κοιμηθούν μαζί τους συνεμολύνονται από την μοιχεία. Έτσι δεν είναι δυνατό ο μὲν κληρικός να κατέχει την ιεροσύνη ο δε λαϊκός να τη λάβει. Άρα γίνεται αντιληπτό ότι τόσο ο κληρικός όσο και ο λαϊκός των οποίων η γυναίκα μοιχεύσει μπορούν να κατέχουν ο μὲν πρώτος το αξίωμά του, ο δε δεύτερος την αξία προς ιεροσύνη υπό τη προϋπόθεση ότι θα διαζευχθούν δίχως να συνευρεθούν με τις συζύγους τους.

1. 3. Οι διατάξεις στους θ' και ι' κανόνες.

Οι θ'[4] και ι'[5] κανόνες της Συνόδου ασχολούνται με τα αμαρτήματα των πρεσβυτέρων και διακόνων που πραγματοποιήθηκαν πρό της ιεροσύνης εκ των οποίων άλλα είναι κωλυματικά της ιεροσύνης και άλλα όχι. Ο θ' κανών ορίζει περί πρεσβυτέρων ενώ ο ι' περί διακόνων.

Λέει λοιπόν ο θ' κανών της συνόδου ότι εάν κάποιος πρεσβύτερος ομολογήσει ότι

αμάρτησε σωματικώς προ της χειροτονίας του αυτός θα πρέπει να παύεται από τα καθήκοντά του. Αυτό σημαίνει ότι δεν πρέπει να ιερουργεί και να τελεί τα μυστήρια αλλά του παρέχεται η δυνατότητα να κατέχει τη τιμή της καθέδρας, εξ' αιτίας της καλής διάθεσης που επέδειξε με την εξομολόγηση του αμαρτήματός του. Εάν όμως δεν το ομολογήσει και δεν μπορεί να ελεγχθεί φανερώς[6] τούτος πρέπει να παραμένει ως έχει, αφού δεν υπάρχει η δυνατότητα αποδείξεως της πράξεώς του. Στη περίπτωση όμως που ελεγχθεί φανερώς και αποδειχθεί ότι αμάρτησε προ της χειροτονίας του, τότε καθαιρείται.[7] Η σωματική αμαρτία στην οποία αναφέρεται ο κανών είναι η σαρκική μίξη και συγκεκριμένα η συνουσία, διότι σύμφωνα με το κανόνα τα λοιπά αμαρτήματα εξαφανίζονται με τη χάρη της χειροτονίας.

Ο ι' κανών ορίζει ακριβώς τα ίδια περί διακόνων οι οποίοι υποβιβάζονται στη τάξη του υπηρέτη.[8] Ο Αριστήνος[9] αναφέρει περί διακόνων ότι αυτοί δεν θα πρέπει να έχουν ούτε το Άγιο Ποτήριο, ούτε το Τίμιο Άρτο, ούτε να διδάσκουν το λαό, ούτε να ιερουργούν, αλλά να είναι μόνο υπηρέτες της Εκκλησίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά από την έρευνα που κάναμε είναι εύκολο να διαπιστώσει κανείς ότι πολλοί από τους κανόνες της Εκκλησίας ασχολούνται με θέματα που άπτονται του οικογενειακού δικαίου. Από το σύνολο των επτά Συνόδων που εξετάσαμε, στις τέσσερις από αυτές εντοπίσαμε κανόνες που διαλαμβάνουν περί οικογενειακού δικαίου. Συγκεκριμένα οι τέσσερις αυτοί Σύνοδοι εξέδωσαν συνολικά 121 κανόνες εκ των οποίων 25 κανόνες αφορούν το οικογενειακό δίκαιο. Βλέπουμε ότι το ποσοστό είναι αρκετά μεγάλο, πράγμα που αποδεικνύει το πόσο σημαντικός ήταν για τους Πατέρες ο οικογενειακός βίος αλλά και η προστασία του.

Οι κανόνες αυτοί ρυθμίζουν ποικίλα θέματα, όπως είναι η διγαμία, η τριγαμία, η μοιχεία, η αθεμιτογαμία, ο γάμος των κληρικών, ο γάμος με αιρετικούς, η κτηνοβασία, περί παρθένων, για την εγκατάλειψη των τέκνων από τους γονείς αλλά και την εγκατάλειψη των γονέων από τα τέκνα τους. Εκείνο που πραγματικά είναι άξιο θαυμασμού είναι ότι οι κανόνες αυτοί δεν προήλθαν από σκέψεις των Πατέρων ως φιλοσόφημα, αλλά καθοδηγούμενοι από τον Παράκλητο, εξέδωσαν αυτούς έχοντας ως αρχή το πνεύμα της Αγίας Γραφής. Άρα ομιλούμε περί θείου δικαίου αφού η Αγία Γραφή είναι θεόπνευστο έργο, επομένως και οι κανόνες είναι θεόπνευστοι. Άλλωστε όλοι οι κανόνες των Συνόδων έχουν ως αρχή τους την Αγία Γραφή, από εκεί πηγάζει το όποιο περιεχόμενό τους. Αυτό δεικνύεται είτε από την αναφορά συγκεκριμένων χωρίων στο σώμα του κανόνα, είτε καταλήγουμε σε κάποιο χωρίο της Αγίας Γραφής κατά την ερμηνεία του κανόνα.

Μέσα σε αυτό το πνεύμα πολλοί από τους κανόνες καταλήγουν να έχουν αντίκρισμα ακόμη και στο σημερινό δίκαιο της πολιτείας που είναι ανθρώπινο δίκαιο, δηλαδή δίκαιο που δημιουργήθηκε για να διεκπεραιώνει τις σχέσεις μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Έτσι βρίσκουμε κανόνες της Εκκλησίας να έχουν απόλυτη εφαρμογή στο Αστικό Δίκαιο.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθούμε στο γεγονός ότι τα επιτίμα που επιβάλλονται από τους κανόνες στα μέλη της Εκκλησίας δεν έχουν σκοπό να τιμωρήσουν τους πιστούς. Σκοπός τους είναι να παιδαγωγηθούν οι πιστοί μέσα από αυτά, ώστε να συναισθανθούν το μέγεθος της αμαρτίας που έπραξαν και αν είναι δυνατόν να μην πέσουν πάλι στο ίδιο αμάρτημα. Έτσι λοιπόν μέσα από την επιτιμούμενη αμαρτία θα μπορέσει και πάλι ο πιστός να μεταλάβει των Θείων και Αχράντων Μυστηρίων.

Τέλος θα πρέπει να αναφερθούμε στο γεγονός ότι για το χρόνο εφαρμογής των επιτιμίων έχουμε την αρχή της «οικονομίας». Ο χρόνος δηλαδή των επιτιμίων ορίζεται ως μέτρο, όχι όμως μέτρο που δεν έχει τη δυνατότητα να μειωθεί ή να αυξηθεί. Ο Πνευματικός πρέπει να παρακολουθεί την πρόοδο του πιστού. Δηλαδή εάν ο πιστός έχει συναισθανθεί ή όχι το μέγεθος της αμαρτίας του και εάν η μεταμέλεια που υποδεικνύει είναι ειλικρινής. Και αναλόγως της μεταμέλειάς του είτε να συστέλλει είτε να επιμηκύνει το χρόνο του επιτιμίου.

[1] Ρ.Π.Β΄ σελ. 25.

[2] Ό.π.,

[3] Πηδάλιον, υποσημ.1, σελ. 391.

[4] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 84.

[5] Ό.π., σελ. 87.

[6] Βλ. ερμηνεία του η΄ κανόνα της Νεοκαισαρείας Συνόδου σελ. 29.

[7] Βαλσαμών, ερμηνεία στον θ΄ Νεοκ., Ρ.Π.Γ΄, σελ. 85-87.

[8] Σύμφωνα με την ερμηνεία του Βαλσαμών, θέση υπηρέτη κατέχει ο αχειροτόνητος υποδιάκονος ή αναγνώστης . Ρ.Π.Γ΄, σελ. 88.

[9] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 88.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΠΗΓΑΙ

Π.ΔΙΑΘΗΚΗ, υπό Alfred Rahlfs, εκδ. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979.

Κ.ΔΙΑΘΗΚΗ, υπό E.Nestle – K.Aland, εκδ. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1998
27.

ΑΚΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ ΠΡΟΔ., Κώδικας Ιερών Κανόνων(Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια) και Εκκλησιαστικών νόμων, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2006³.

ΑΓΑΠΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ – ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηός τῆς Μιᾶς, Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησίας, ἥτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες... ἐρμηνευόμενοι, εκδ. Βασ. Ρηγόπουλου, Θεσσαλονίκη 1998.

Γ.Α.ΡΑΛΛΗ – Μ.ΠΟΤΛΗ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ιερῶν κανόνων τῶν τε Ἀγίων καὶ Πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν ιερῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἀγίων Πατέρων, ἐκδοθέν, συν πλείσταις ἄλλαις την ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν διεπούσαις διατάξεσι, μετὰ τῶν ἀρχαίων ἐξηγητῶν, καὶ διαφόρων ἀναγνωσμάτων, τ. Α-ΣΤ, Ἀθήνισιν 1852-1859, εκδ. Γρηγόρη, Φωτοτυπικὴ Ανατύπωσις, Αθήνα 1992.

B. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

ΜΕΝΕΒΙΣΟΓΛΟΥ Π., (Μητροπολίτου Σουηδίας), Ιστορικὴ Εἰσαγωγή εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ορθοδόξου Εκκλησίας, Στοκχόλμη 1990.

ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ Ι., Εισηγήσεις Αστικού Δικαίου, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, 1999².

ΤΡΩΙΑΝΟΥ ΣΠ., Οι πηγές του Βυζαντινῶν Δικαίου, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνὴ 1999².

ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ Π., Η ἀπόπειρα Εκκλησιαστικοῦ ἐγκλήματος, Μελέτη νομοκανονική καὶ ιστορικοσυγκριτική, διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία, Αθήναι 1978.

-Θέματα Κανονικοῦ καὶ Εκκλησιαστικοῦ Δικαίου Α΄, εκδ. Συμμετρία, Αθήνα 1994.

ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ ΕΛ., Ισότητα των δύο φύλων καὶ μορφές γυναικῶν στη Βίβλο, (πρὸς χρῆση των φοιτητῶν), Μέρος πρῶτο, Αθήνα 2003.